

Генрі Ноуен

з Майклом Дж. Крістенсенем
і Ребеккою Дж. Лерд

ДУХОВНЕ РОЗПІЗНАВАННЯ

*Читати знаки
повсякденного життя*

*Переклали з англійської
Ганна Лелів та Андрій Маслюх*

Київ 2017

УДК 27-42
ББК 86.37-43
Н 85

Перекладено за виданням:

Henri J. M. Nouwen
with Michael J. Christensen
and Rebecca J. Laird

Discernment

Reading the Signs of Daily Life

HarperOne
A division of HarperCollins Publishers

Ноуен Генрі

Н 85 Духовне розпізнавання: читання знаків посвяценого життя / Генрі Ноуен, спільно з Майклом Дж. Крістенсеном і Ребеккою Дж. Лерд; пер. з англ. Ганна Лелів, Андрій Маслюх – К.: Єфетов О.В. (Вид. група «Нард»), 2017. – 224 с.

ISBN 978-966-8795-31-2

Ця книжка розповідає про духовне розпізнавання, описує умови для нього в усамітненні та спільноті, а також практику того, що Біблія називає «розпізнаванням духів» істини й фальші. Божественні настанови можна відшукати у книжках, що їх ми читаємо, у природі, що нею милюємося, у людях, яких зустрічаємо, і в подіях, які переживаємо.

Для широкого кола читачів, які цікавляться питаннями духовного зростання.

УДК 27-42
ББК 86.37-43

Published by arrangement with HarperOne, an imprint of HarperCollins Publishers.
All Rights Reserved. This Licensed Work published under license.

В оформленні обкладинки та внутрішніх сторінок використовуються зображення за ліцензією Shutterstock.com.

ISBN 978-966-8795-31-2 (укр.)
ISBN 978-0-06-168615-3 (англ.)

© 2013 by the Henri Nouwen Legacy Trust
with Michael J. Christensen and Rebecca J. Laird.
Переклад © 2017 Ганна Лелів, Андрій Маслюх
Видання укр. мовою © 2017 Видавнича група «Нард»

Зміст

ПОДЯКИ	4
ПРОЛОГ: Про що ця книжка	7
ПЕРЕДМОВА: Спосіб розпізнавання за Генрі	15
ВСТУП: Коли темно – щоб я ніс світло.....	27
ЧАСТИНА ПЕРША: Що таке розпізнавання?	33
РОЗДІЛ I: Практика розпізнавання в усамітненні й у спільноті	35
РОЗДІЛ II: Розпізнавання духів правди і фальші.....	57
ЧАСТИНА ДРУГА: Розпізнавання настанов у книжках, природі, людях і подіях	77
РОЗДІЛ III: Читайте шлях уперед.....	79
РОЗДІЛ IV: Читайте книгу природи.....	93
РОЗДІЛ V: Звертайте увагу на людей на своєму шляху	107
РОЗДІЛ VI: Розпізнавайте знаки часу	131
ЧАСТИНА ТРЕТЯ: Розпізнавання покликання, присутності, ідентичності й часу.....	147
РОЗДІЛ VII: Випробуйте покликання: як розпізнати, до чого вас покликано	149
РОЗДІЛ VIII: Відкрийте своє серце: як розпізнати Божу присутність	169
РОЗДІЛ IX: Пам'ятайте, хто ви: як розпізнати ідентичність	193
РОЗДІЛ X: Орієнтуйтеся в часі: коли діяти, коли чекати, коли дозволити вести себе	209
ЕПІЛОГ: Як розпізнати приховану цілісність.....	235
ДОДАТОК А: Ми п'ємо зі своїх криниць: розпізнавання та визволення (Генрі Ноуен)	239
ДОДАТОК Б: Генрі Ноуен про те, як почути глибший ритм ..	244
ДОДАТОК В: Духовна дружба і взаємне розпізнавання.....	253
Примітки.....	274
Джерела.....	278

ПОДЯКИ

Цей третій том завершує духовну трилогію, що окреслює особливий підхід Генрі Ноуена до споглядання, спільноти та співчуття у світі шляхом *духовного керівництва, формування та розпізнавання*. Усі три томи укладені на основі оригінальних матеріалів, знайдених в архівах Генрі Дж. М. Ноуена в бібліотеці Келлі у коледжі Св. Михаїла при Університеті Торонто за підтримки організацій «Правонаступники Генрі Дж. М. Ноуена» (*Henri J. M. Nouwen Estate*) і «Літературний спадок Ноуена» (*Nouwen Legacy Trust*) та у співпраці з ними.

Хочемо висловити особливу подяку Кеті Сміт і Морін Райт із «Літературного спадку Ноуена», а також Джессіці Барр, помічниці архіваріуса в «Архівах Ноуена», за те, що, не шкодуючи ні часу, ні зусиль, допомагали нам шукати у бібліотеці потрібні матеріали. Щиро дякуємо команді видавництва HarperOne, особливо нашому невтомному редакторові Роджеру Фріту: якби не його наполегливість, цього останнього тому ми не закінчили б ніколи. Крім того, дякуємо нашій прекрасній випусковій редакторці Елісон Пітерсен, рекламній агентці Джулії Бейкер, а також маркетологині Жанель Аджіус.

Сью Мостеллер, розпорядниця літературного спадку Ноуена, яка брала активну участь у роботі над попередніми двома книжками, над останнім томом працювала

ПОДЯКИ

особливо старанно, а саме його, на нашу спільну думку, укласти на основі щоденників Ноуена та інших доступних джерел було чи не найважче. Ми щиро вдячні Сью за численні рецензії, конструктивну критику, розуміння і повсякчасну підтримку.

Поштовх до праці над цією книжкою дав нам Джон Моґабґаб, асистент Генрі у Єльському університеті і нинішній редактор часопису *Weavings*. Редактор Ноуенового «Дженеського щоденника», Джон розповів, що опубліковано було лише близько третини щоденникових записів Генрі, і підказав, що три частини «Щоденника» можуть стати доброю відправною точкою для пошуків характерних для нього особливостей процесу духовного розпізнавання і його неопублікованих роздумів. Джон мав рацію; в інших щоденниках Ноуена ми також відшукали чимало таких неопублікованих роздумів на тему розпізнавання. Дякуємо, Джоне, за натхнення і підтримку впродовж цих трьох років.

Ми вдячні Роберту А. Джонасу за те, що погодився написати передмову (й додаток) до цієї книжки. Колишній студент Гарварду та близький друг Генрі Ноуена, а тепер і наш добрий приятель та колега, Джонас (він любить, щоб його так називали) допоміг нам розробити структуру й підхід до цієї книжки. Він поділився з нами своєю унікальною концепцією розпізнавання, що ґрунтується на дивовижній метафорі – *морському плаванні під вітрилами*, коли ваш курс на істинну північ визначають вітер, море і вітрила, а ще – товариство на борту. Сподіваємося, роздуми, які Джонас підготував для цієї

книжки, з часом ляжуть в основу його власної праці на тему духовної практики.

Насамкінець хочемо подякувати нашій наймолодшій доньці Меган, яка набрала на комп'ютері сотні уривків, що їх зрештою було вплетено у текст цієї книги. Коли Меган, яка сьогодні навчається у коледжі, було три з половиною роки, вона якось сиділа у нас удома на колінах у Генрі – за два місяці до його смерті 1996 року – й поставила йому важливе запитання: «А Бог великий?» Генрі дав їй відповідь, гідну містика: «Бог такий великий, як твоє серденько, а твоє серденько таке завбільшки й завширшки, як цілий Усесвіт». Чудова відповідь, яку ми досі часто згадуємо.

Отож, присвячуємо цей плід любові з простою назвою «Духовне розпізнавання» пам'яті Генрі Ноуена та його образу, де він сидить із дитям на колінах і веде нас до незбагненої Божої любові.

Про що ця книжка

*У*я книжка спирається на переконання про те, що Бог завжди говорить до нас – як до кожного зокрема, так і до Божого люду загалом, – у різний час і різними способами: через сни й видіння, пророків і посланців, священні тексти і традиції, досвід і розум, природу й події. І що *розпізнавання* – це духовна практика, яка має на меті досягнути до того, що намагається сказати Бог, і спробувати зрозуміти Його слова.

Якщо ми при звичаєні до молитви й усамітнення і належимо до спільноти віруючих, то, силкуючись знайти відповіді на духовні запитання, отримуємо у повсякденному житті певні знаки. Книжки, які ми читаємо, природа, якою насолоджуємося, люди, яких зустрічаємо, та події, які переживаємо, – все це з дня на день містить ознаки Божої присутності й настанов. Коли певні поезії чи уривки з Біблії промовляють до нас по-особливому, коли природа співає і створіння розкриває перед нами свою славу, коли конкретні люди трапляються на нашому шляху начебто недаремно, коли якась важлива чи просто буденна подія здається нам значущою – час звернути увагу на божественні цілі, про які все це говорить. Розпізнавання – це спосіб прочитати знаки й упізнати божественне послання. А Генрі Ноуен – надійний провідник у цій древній духовній практиці.

«Розпізнавання: читати знаки повсякденного життя» – третій і останній том посмертної духовної трилогії Генрі Ноуена, що, ґрунтуючись на попередніх частинах, веде читачів від запитань до рухів і, врешті, до знаків. У першому томі під назвою «Духовне керівництво» (Київ: Нард,

Духовне розпізнавання – це уявлення погуги глбшшй звук, що кршється за галором повсякденного життя, і розгледіти кршз зовншню лшгшну взаємозв'язок усього суцшого, опанувати багешня істшншх зв'язків у нашому житті та у світі

2016) мова йде про те, як проживати запитання духовного життя («Хто я? Яке моє покликання? Ким є для мене Бог?»). Другий том – «Духовне формування» (Київ: Нард, 2016) – розповідає про те, як іти вслід за рухами Святого Духа (від обурення до вдячності, від страху до любові, від

заперечення смерті до приязні з нею). У третьому ж томі під назвою «Духовне розпізнавання» йдеться про те, як читати знаки повсякденного життя (зокрема, у книжках, природі, людях і подіях).

За основу у «Духовному розпізнаванні» правлять щоденники та інші праці Ноуена; увагу тут зосереджено головню на його словах про розпізнавання і покликання. Книжка, що ґрунтується на тлумаченні бшблшйних текстів і структурі церковного року, поділена на три частини: 1) сутність розпізнавання, зокрема духовний дар і духовна практика розршзнення мшж духами правди і фальші; 2) про-

ПРОЛОГ: ПРО ЩО ЦЯ КНИЖКА

цес пошуку Божих настанов у книжках, природі, людях і подіях; і 3) способи розпізнати покликання, присутність, ідентичність і час для божественної мети.

На думку Генрі Ноуена, *духовне розпізнавання* – це уміння почути глибший звук, що криється за гамором повсякденного життя, і розгледіти крізь зовнішню личину *взаємозв'язок* усього суцього, опанувати бачення істинних зв'язків (*theoria physike*) у нашому житті та у світі. За Біблією, *розпізнавання* – це духовне розуміння і практичне знання того, як Бог діє у нашому житті, здобуте завдяки дисциплінованій духовній практиці, щоб «жити життям, достойним Господа» (див. до Колосян 1:10). Це духовний дар і практика, що «з'ясовує і потверджує унікальний спосіб, у який Божа любов і керівництво проявляються у нашому житті, щоб ми пізнали волю Божу і сповнили своє покликання та місію у таємничій взаємодії з Божою любов'ю»¹.

Утім, кожен, хто намагається проживати запитання і йти за рухами Святого Духа, знає, що розпізнавання – це не покрокова програма чи систематичний шаблон. Це регулярна практика, суть якої в тому, щоб прислухатися до тихесенького, лагідного голосу, який долинає з-за потужного вітру, і молитовна дисципліна, що полягає у читанні ледь помітних знаків у щоденному житті. Розпізнавання – це не ухвалення у важливі моменти життя рішення «раз і назавжди» («Чи варто мені йти на цю роботу? З ким мені одружитися? Де я маю жити і працювати?»), а ціложиттєве зобов'язання «пам'ятати про Бога» (*memoria Dei*), знати, ким ви є, і уважно прислухатися до

того, що вам каже сьогодні Святий Дух.

Ноуен аналізує розпізнавання у контексті і окремої людини, і спільноти, тому ми поділили його підхід на три частини відповідно до загальних тем мандрівки віри. Ми пропонуємо не систематичний опис цього процесу, а радше лаконічно викладені теми на основі усього корпусу праць Ноуена, опублікованих та неопублікованих, почерпнутих здебільшого з його щоденників і роздумів, що раніше не виходили друком, а також доповнені уривками з його друкованих праць.

У першій частині Ноуен каже, що дар і практика розпізнавання спираються на ключові дисципліни християнського життя: молитву, спільноту, поклоніння і служіння. Він ділиться власним досвідом того, що сам називає «боротьбою з демонами»; це – частина давньої біблійної практики «розпізнавання духів». Ноуен закликає читачів долучитися до цієї боротьби і повірити в могутність Господа, опиратися духові темряви і жити у світлі Бога, який нагадує нам, що ми – Його улюблені сини і доньки; щобільше, він ще й показує, як це зробити.

В другій частині описано те, чого Ноуен навчився від свого наставника Томаса Мертонна, а також на власному досвіді читання знаків Божої присутності і пошуку щоденних настанов у Біблії та інших книжках, у красі природи, в людях, які трапляються на нашому шляху, у повсякденних та виняткових подіях у житті.

У третій частині йдеться про те, що можна окреслити як «духовність розпізнавання» за Ноуеном. Читачі, знайомі з ключовими темами інших його праць, упізна-

ПРОЛОГ: ПРО ЩО ЦЯ КНИЖКА

ють тут класичного Ноуена і почерпнуть нові знання про нашу основоположну ідентичність як улюблених дітей Божих; про те, як за допомогою розпізнавання відчувати божественну присутність у людському серці (*memoria Dei*); а також про те, як знати, *коли діяти, коли чекати, а коли дозволити, щоб вас вели* або над вами чинили дії, орієнтуючись на *Божий час (kairos)*, що і є метою розпізнавання.

ЯК З'ЯВИЛАСЯ ЦЯ КНИЖКА

Перші два томи цієї трилогії ґрунтуються здебільшого на конспектах лекцій і роздумах над курсами, що їх Ноуен викладав у богословських школах Єльського та Гарвардського університетів у 1980-х роках, тоді як третій том спирається переважно на неопубліковані уривки з його щоденників, написаних упродовж двадцяти п'яти років: «На реколекціях: Дженеський щоденник» (*On Retreat: Genesee Diary*, 1974), що вийшов друком під назвою «Дженеський щоденник» (*The Genesee Diary*); «Південно-американський щоденник» (*South American Diary*, 1981-1982), що вийшов під назвою «*Gracias!*»; «Щоденник Ляршу» (*The L'Arche Journal*, 1985-1986), опублікований як «Дорога до “Дейбрейку”» (*The Road to Daybreak*), неопублікований «Український щоденник» (*Ukrainian Diary*, 1996), а також «Щоденник академвідпустки» (*Sabbatical Journal*, 1996), який вийшов у світ під тією ж назвою. Намагаючись поєднати в одному томі якомога більше міркувань Ноуена на тему розпізнавання, ми переплели ці фрагменти з наукою, яку він отримав від авторів класичних християнських праць, зо-

крема, Терези Авільської і Жана-П'єра Коссада, сучасних наставників – Томаса Мертонна й Жана Ваньє, а також його улюблених містиків і святих. Така праця потребувала підтримки й допомоги організації «Літературний спадок Ноуена», без якої ця книжка була б не більш як зібранням цитат.

ЯК ЧИТАТИ ЦЮ КНИЖКУ

Більшість книжок Ноуена – доволі короткі: їх можна прочитати швидко, за день чи два, або ж неквапливо, присвятивши читанню і духовній практиці кілька тижнів. Ми радимо читати цю книжку частинами впродовж кількох тижнів, можливо, під час різдвяного чи Великого посту.

Спочатку варто визначити, з якої частини розпочати. Основні розділи можна читати у довільному порядку, проте підрозділи вже ж ліпше читати по черзі.

Якщо ви вивчаєте цю книжку у групі, спробуйте присвятити читанню десять тижнів – по одному розділу щотижня. Або ж користуйтеся книжкою залежно від пори церковного року. Наприкінці кожного розділу вміщені вправи для глибшого розпізнавання, якими можна скористатися для записів в особистому щоденнику чи для того, щоб поділитися у групі власними думками та досвідом.

Тим, хто читає цю книжку в рамках навчального курсу або програми з духовного керівництва чи формування, матеріали в додатку допоможуть зрозуміти оригінальний підхід Ноуена до розпізнавання. Роберт Джонас написав передмову «Спосіб розпізнавання за Генрі» і додаток «Духовна дружба і взаємне розпізна-

ПРОЛОГ: ПРО ЩО ЦЯ КНИЖКА

вання», де запропоновано гарний матеріал для детальнішого опрацювання цієї теми. Майкл є автором додатку «Генрі Ноуен про те, як почути глибокий ритм», де розмірковує над метафорою Генрі Девіда Торо про розпізнавання як процес, коли ви «чуєте ритм ударів іншого барабанщика» і «крокуєте під музику, що її чуєте, хоч у якому ритмі і як далеко вона грає» («Волден, або Життя у лісі», розділ 8).

Врешті-решт, як і попередні частини, цю книжку найкраще читати самовіддано і паралельно з регулярною духовною практикою. Ноуен дає детальні вказівки, як практикувати *lectio divina* (побожне читання) і *visio divina* (побожне бачення) під час споглядальної молитви і медитації. Якщо ви маєте доступ до аудіозаписів Ноуена, то можете спробувати одночасно з читанням і *audio divina* (побожне слухання). Наприклад, десятий розділ «Орієнтуйтеся в часі: коли діяти, коли чекати, коли дозволити вести себе» можна підсилити аудіозаписом Ноуена «Духовність чекання» (Crossroads, 1995).

Проживаючи запитання, рухаючись за Святим Духом і читаючи знаки у повсякденності, ми зможемо вести досконаліше духовне життя в світі, де надто багато легких відповідей, суперечливих порухів і бентежних знаків.

Майкл Дж. Крістенсен
Ребекка Дж. Лерд
Богоявлення Господнє, 2013

